



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania S. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Kielcach

o emeryturę pomostową,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 marca 2025 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 28 czerwca 2023 r., sygn. akt III AUa 979/22,

**1. uchyla zaskarżony wyrok i oddala apelację S. K. od wyroku
Sądu Okręgowego w Kielcach z 12 kwietnia 2022 r., sygn. akt V U
2290/21,**

**2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami z art.
98 par. 1¹ kpc tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w
postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Kielcach (organ rentowy) decyzją z 17 listopada 2021 r. odmówił S. K. (ubezpieczony) prawa do emerytury pomostowej.

Ubezpieczony zaskarżył powyższą decyzję odwołaniem, wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do emerytury pomostowej, ponieważ po 31 grudnia 2008 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 696 ze zm.) w okresie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie Sp. z o.o. w W.

Sąd Okręgowy w Kielcach wyrokiem z 12 kwietnia 2022 r., V U 2290/21 oddalił odwołanie, opierając się na następujących ustaleniach faktycznych. Do 30 września 2008 Ubezpieczony był zatrudniony na stanowisku montera nawierzchni kolejowej. Od 1 października 2008 r. zatrudniony był na stanowisku operatora maszyn. Przedsiębiorstwo, w którym był zatrudniony, do 31 lipca 2012 r. zajmowało się naprawą infrastruktury kolejowej. Ubezpieczony zajmował się rozkładaniem podkładów betonach i szyn w ramach remontu torowiska od W. do Ł. Dodatkowo jako operator maszyn do robót ziemnych obsługiwał ładowarkę [...], rozwoził podkłady przy budowie rozjazdów. Prace na ładowarce wykonał przemennie z układaniem torowiska. Od 1 kwietnia 2016 r. do 31 sierpnia 2021 r. ubezpieczony był zatrudniony u innego pracodawcy na stanowisku operatora ładowarki.

W tych okolicznościach Sąd pierwszej instancji uznał, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie. Ubezpieczonemu przysługuje prawo do emerytury pomostowej tylko wtedy, jeżeli po 31 grudnia 2008 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Są to prace odpowiadające definicji pracy w szczególnych warunkach wyliczone dodatkowo w załączniku nr 1 do ustawy oraz prace w szczególnym charakterze wymienione w załączniku nr 2 do ustawy. Po 31 grudnia 2008 r. ubezpieczony wykonywał prace na stanowisku operatora maszyn robót ziemnych oraz przy remontach torów. Prace takie nie zostały wymienione w załącznikach do ustawy o emeryturach pomostowych.

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z 26 marca 2025 r., III AUa 979/22 zmienił wyrok Sadu Okręgowego i poprzedzając go decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał odwołującemu się prawo do emerytury pomostowej poczynawszy od 1 października 2021 r.

Sąd drugiej instancji w pełni podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, natomiast nie zgodził się z ich oceną prawną. Sąd drugiej instancji przyjął, że spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy ubezpieczony posiada wymagany do przyznania świadczenia 15-letni okres pracy w warunkach szczególnych oraz czy po dniu 31 grudnia 2008 roku pracował w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach pomostowych, a konkretnie w okresie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie Sp. z o.o. od 1 października 2008 roku do 31 lipca 2012 r. Sąd drugiej instancji zakwalifikował ten okres jako „okres pracy w warunkach szczególnych” w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43). Zdaniem Sądu drugiej instancji ubezpieczony w okresie od 1 października 2008 roku do 31 lipca 2012 r., odwołujący pracował w zakresie pełnego wymiaru czasu przy pracach bezpośrednio związanych z utrzymaniem ruchu pociągów, ponieważ jego praca polegała na ściąganiu szyn i podkładów wstawianiu w to miejsce nowych podkładów na następnie układaniu szyn oraz rozjazdów a następnie na obsypywaniu tych elementów kamieniem. Taka praca została wymieniona w Wykazie A dział VIII poz. 13 (praca zakładowych służb kolejowych bezpośrednio związana z utrzymaniem ruchu pociągów) stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. Ponadto, w świadectwie wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 21 sierpnia 2015 r., wymieniono, że ubezpieczony wykonywał pracę na stanowisku monter nawierzchni kolejowych. Zdaniem Sądu drugiej instancji praca montera nawierzchni kolejowych stanowi pracę zakładowych służb kolejowych bezpośrednio związana z utrzymaniem ruchu pociągów i nie zmienia tego fakt, iż w ramach prac polegających na układaniu szyn oraz obsypywaniu kamieniem tych robót, odwołujący posługiwała się ładowarką Ł34. Ponadto w okresie od 1 października 2008 r. do 31 lipca 2012 r. ubezpieczony wykonywał pracę na stanowisku operatora maszyn do robót ziemnych, która to praca

nie różniła się niczym od pracy wykonywanej w okresie od 1 lipca 2000 r. do 30 września 2008 r., gdzie stanowisko odwołującego opisane było jako monter nawierzchni kolejowych. W konsekwencji, uwzględniając okres pracy od 1 października 2008 r. do 31 lipca 2012 r., Sąd drugiej instancji przyjął, że ubezpieczony legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych, a tym samym spełnia wszystkie przesłanki wymienione w art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, jak również art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie: 1) art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, przez przyjęcie że ubezpieczony spełnia wszystkie łączne przesłanki do nabycia prawa do emerytury pomostowej, podczas gdy po 31 grudnia 2008 r. odwołujący nie wykonywał prac w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust 1 i 3 w szczególności prac, o których mowa w Załączniku nr 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych; 2) art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, przez przyjęcie, że ubezpieczony w dniu 1 stycznia 2009 r. wykonywał prace, o których mowa w art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, wymienione w Załączniku nr 2 pkt 5.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna w stopniu uprawniającym Sąd Najwyższy do wydania wyroku reformatoryjnego.

Zgodnie z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.; 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat; 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn; 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn; 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach

z FUS; 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Wykładnia tego przepisu i jego zastosowanie nie budzi żadnych wątpliwości w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego w zakresie istotnych dla niniejszej sprawy przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej wymienionych w art. 4 pkt 5 i 6 ustawy o emeryturach pomostowych (zamiast wielu zob. wyroki Sądu Najwyższego z 25 października 2016 r., II UK 373/15; z 24 lutego 2022 r., II USKP 118/21; z 6 października 2022 r., III USKP 159/21). Osoba ubiegająca się o emeryturę pomostową musiała wykonywać pracę w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze przed 31 grudnia 2008 r. oraz po tej dacie. Z punktu widzenia zastosowania art. 4 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, do okresu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze przed 31 grudnia 2008 r. zaliczono zarówno prace kwalifikowane w taki sposób na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., jak i prace mające taki status w rozumieniu przepisów nowych (ustawy o emeryturach pomostowych). Zabieg ten pozwolił ubiegać się o emeryturę pomostową osobom, które przed 31 grudnia 2008 r. wykonywały pracę w warunkach szczególnych, a które to prace utraciły taki status po wejściu w życie ustawy o emeryturach pomostowych. Jednocześnie staż pracy osób, które wykonywały przed wejściem w życie tej ustawy takie prace, które dopiero na podstawie ustawy o emeryturach pomostowych zostały zakwalifikowane jako prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, został „wstecznie” zakwalifikowany jako uprawniający do nabycia emerytury pomostowej. O ile zatem w odniesieniu do prac wykonywanych przed wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych można było stosować zarówno „stare” jak i „nowe” przepisy, o tyle w odniesieniu do przesłanki wykonywania pracy po 31 grudnia 2008 r. istotne jest jedynie to, czy ubezpieczony wykonywał pracę kwalifikowaną jako praca w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Zatem z punktu widzenia stosowania art. 4 pkt 6 tej nieuprawniona jest kwalifikacja prac wykonywanych po 31 grudnia 2008 r. w świetle przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r.

Regulację art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych uzupełnia art. 49 tej ustawy, zgodnie z którym prawo do emerytury pomostowej przysługuje osobie, która po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, lecz która w dniu wejścia ustawy w życie miała wymagany okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Także zatem w tym przypadku istotne jest, by praca wykonywana przed 31 grudnia 2008 r. była pracą uznaną za pracę w szczególnych warunkach (szczególnym charakterze) na mocy przepisów ustawy o emeryturach pomostowych, a nie na mocy przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r.

Tymczasem w niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji, dzieląc w pełni ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, co do rodzaju wykonywanej przez ubezpieczonego pracy przed i po 31 grudnia 2008 r., całkowicie błędnie ocenił charakter pracy wykonywanej po 31 grudnia 2008 r. w świetle przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., a nie w świetle przepisów ustawy o emeryturach pomostowych. Już zatem choćby w tego powodu zaskarżony wyrok należało uznać za błędny. Niezależnie od tego, czy praca monterów nawierzchni kolejowych oraz operatorów sprzętu budowlanego mogła być kwalifikowana jako praca wymieniona w Wykazie A dział VIII poz. 13 (praca zakładowych służb kolejowych bezpośrednio związana z utrzymaniem ruchu pociągów) stanowiącym załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku, pod rządami ustawy o emeryturach pomostowych prace tego rodzaju (monterów nawierzchni kolejowych oraz operatorów sprzętu budowlanego, czy praca służb kolejowych) nie zostały wymienione w załącznikach do ustawy o emeryturach pomostowych. Nie są to bowiem prace wymienione w załączniku nr 2 do tej ustawy pod poz. 5 (Prace maszynistów pojazdów trakcyjnych (maszynista pojazdów trakcyjnych, maszynista instruktor, maszynista zakładowy, maszynista wieloczynnościowych i ciężkich maszyn do kolejowych robót budowlanych i kolejowej sieci trakcyjnej, kierowca lokomotywy spalinowej o mocy do 300 KM, pomocnik maszynisty pojazdów trakcyjnych) i kierowników pociągów). W sprawie nie ustalono zaś, by ubezpieczony był maszynistą obsługującym wymienione wyżej pojazdy lub maszyny. Sąd Najwyższy nie znalazł zatem żadnych podstaw, by prace tego rodzaju próbować

kwalifikować w oparciu po kryterium czynnościowe jako prace wymienione pod ww. pozycją załącznika nr 2.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[r.g.]